

בארה של תורה

פּשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה לקח ומוסר

יו"ל ע"י מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל:

rg5740@gmail.com

גליון 201 שבט תשע"ז

העלון מוקדש לעילוי נשמת ר' יוסף בן דוד ועיונה ז"ל ע"י בנו ר' יאיר שלומי הי"ו

פרשת בא

"אמור לי מי תלמידך ואומר לך מי אתה"

"החודש הזה לכם ראש חדשים" (יב, ב)

הנה לגבי ראש חודש כתב רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק פרשת החודש ו') ש"נקרא ראש חודש ולא תחילת חודש, כי הוא הראש של כל החודש, שכל קדושת החודש כלול בראש חודש, ובתור רישא גופא אזיל". ועל זו הדרך פירש הטעם שחודש ניסן נקרא "ראש חדשים", כי כל חודשי השנה כלולים בו. ואף "ראש השנה" נקרא כן משום שכלולים בו כל ימי השנה. הווי אומר שה"ראש" כולל בתוכו הכל, וכל הפרטים כולם נגררים ונכללים בראש.

ולמעשה כלל זה תקף וקיים בכל מסגרת שיש בה ראש ומנהיג, שכל הכפופים תחתיו וסרים למרותו מושפעים מהנהגתו ותכונותיו לטוב ולמוטב. ולא רק בגלל שרואים הם את מעשיו ולמדים ממנו, אלא שכן חקק הקב"ה בבריאה, שכל ראש כולל בתוכו את המצויים תחתיו ובהכרח יושפעו ממנו.

ותלמוד ערוך הוא במסכת חולין (ד, ב), ולמדו זאת מן הפסוק (משלי כט, יב) "מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים", ואמרו שכמו כן "מושל מקשיב על דבר אמת משרתיו צדיקים". ובצדקת הצדיק (אות קס') לרבי צדוק הכהן כתב על כך "האדם נפשו כוללת כל נפשות הנכנעים תחתיו, ולכן אמרו מושל מקשיב על דבר שקר וגו'".

וכתב החתם סופר (פרי' לך לך) שכשם שהראש מלמד על הכפופים לו, כך מעשי משרתיו ותלמידיו משקפים את מהותו ותוכנו של הראש. וכבר אמרו שבעל טביעת עין יכול ללמוד מהתבוננות בכל ציבור שהוא על מהות העומד בראשו. ובפרט במסגרת לימודית כשיבה או כולל, אפשר לראות פעמים רבות כיצד אישיותו ודרכו והנהגותיו של העומד בראש משתקפים מבעד להליכות תלמידיו. כי כאמור "ראש ישיבה" או כל ראש שהוא כולל בתוכו את הכל.

ב. ומפני הטעם הנ"ל אי אפשר שלציבור יהיו שני ראשים, וכפי שמצינו (רש"י דברים לא, ז) שמשא אמר ליהושע שכמנהיג עליו להתחשב בדעת הזקנים, אך הקב"ה אמר לו "הכל תלוי בך, דבר (מנהיג) אחד לדור, ולא שני דברים לדור". והיינו כי כאמור לעיל אופי המנהיג ותכונותיו קובעים את צביון הדור או הציבור שתחת מרותו, וברגע שיש ב' ראשים הרי שיש כאן שתי מציאויות שאינן דומות ואינן שוות זו לזו, כי כשם שפרצופיהן אינן שווים כך דעותיהן ותכונותיהן אינן שוות, וההנהגה המשותפת רק גורמת לבלבול ועירבוביא. ולכן כשם שלגוף יש רק ראש אחד, כך לעם ולציבור שהם בבחינת "גוף" יכול וצריך להיות רק ראש ומנהיג אחד.

"כולל שאין בו מבחנים דומה למושב זקנים"

"מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אותו בחפזו" (יב, יא)

צורת האכילה שבה נצטוו ישראל לאכול הפסח מוזרה עד מאד, וכל כולה אומרת לחץ חיפזון ובהלה. וכבר העירו חז"ל (פסיקתא זוטרותא, ומדרש שכל טוב) שהיא בהיפך מדרך הסבה לסעודה שנעשית בנחת וברוגע. ויש להבין את פשר ענינה, וגם את העובדה שנצטוו עליה רק בפסח מצרים ולא לדורות.

ונראה בזה, כי הנה מצרים מלשון "מיצר", ומכאן שאף שכל אחת מן הגלויות היתה מיצר וצרה לישראל, נתייחדה גלות מצרים בכך שזוהי מהותה ותוכן ענינה להיות "מיצר" לישראל. ואדם שנתון במיצר הוא אדם לחוץ ומבוהל וקצר רוח. ומשום כך הגדיר הכתוב את תגובת ישראל כששמעו את בשורת הגאולה מפי משה כ"קוצר רוח" (לעיל ו, ט).

ולכן כשהקב"ה מתגלה למשה בראשונה מתאר הוא את שעבוד ישראל כ"לחץ", "וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם" (לעיל ג, ט), כי מצרים בחכמתם ידעו כיצד להכניס את האדם לתוך מיצר ולשעבדו באופן כזה שיהיה לחוץ ורדוף ומבוהל ותהא דעתו נתונה כל היום לעבודתו ולמנין הלבנים שעליו לייצר. וכשהיה נדמה לפרעה שהלחץ נפוג קמעא מיד אמר "נרפים הם", והוסיף על קושי עבודתם. ובנוסף לכך עשו מצרים כישוף שכל כמות של קש ותבן שהיה אוסף היהודי היתה מתפזרת ברוח והיה נאלץ לאוספה בחזרה, ושוב היתה מתפזרת על ידי הרוח, וחזר חלילה (על פי אהבת חיים). וכך לחצו ביותר את ישראל, עד שכתבו רמב"ן וספורנו (לעיל ג, ט) שעיקר התביעה על מצרים לא היתה על עצם השעבוד אלא על הלחץ שלחצו את בני ישראל.

וניתוסף זה שגלות מצרים היתה בבחינת מיצר ומצור לישראל משתלב כמין חומר עם דברי רש"י (לעיל ח, יז), שסדר עשרת המכות היה בבחינת טכסיסי מלחמת מלכים ש"בא עליהם כסדר מלכות כשצרה על עיר". ולדברינו הרי זו מידה כנגד מידה, שכשם שמצרים הכניסו את ישראל למצור, כך הקב"ה התקיף אותם בעשרת המכות שהם בעצם עשרה שלבים של מצור מתמשך על מצרים.

ב. והנה כתב היעב"ץ שישראל נשתעבדו במצרים כדי שיתרגלו לחיי צמצום והסתפקות במועט, ובלא זה לא היו יכולים לקבל את התורה שקיומה ולימודה הוא מתוך כך שהאדם מסתפק במועט.

ברם לאור דברינו הנ"ל יתכן לבאר בענין אחר. שהנה החיים על פי הליכות התורה גורמים לאדם לסוג של לחץ ודאגה, בהיותו חרד שלא להיכשל בחטא ולעשות הכל על פי דין והלכה. וזוהי גמרא מפרשת (שבת פו, ב) "ישראל דדאיגי במצוות חביל גופיהו. ונכרים לא דאיגי במצוות", ופירש"י שישראל לחוצים "לקיים מצוות, וחרדים בדבר, ומתוך דאגה מתחממין", אך גוי אינו לחוץ ומודאג ממצוות, ולכן גופו וקרביו של יהודי חמים יותר משל גוי. ואם כן, אם לא היו ישראל משתעבדים במצרים ומתרגלים לחיי לחץ, לא היו יכולים ומסוגלים לקבל את התורה, ולכן נגזר עליהם שישתעבדו תחילה במיצר המלחץ של מצרים כדי שיתגלו לכך.

והסיבה שנצטוו לאכול הפסח בלחץ וחיפזון, כי רצה הקב"ה להורות להם שאת כל הלחץ והחיפזון שהסתגלו אליהם במיצר מצרים הטמאה יכניסו לצד הקדושה וישתמשו בו מעתה בקיום התורה והמצוות. ולכן נצטוו בזה רק בפסח מצרים, כי אז נכנסו בראשונה לשערי העבודה מתוך דקדוק וזריזות, מה שאין כן בשאר הדורות שכבר התרגלו לכך.

ג. וידועים דברי התוס' (קידושין לא, א) שהטעם שגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, "שמי שמצווה ועושה עדיף לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור ממי שאין מצווה שאם ירצה יניח". ולא לחינם נקטו בלשון "גדול המצווה", כי רק כך גדלים, ומי שלומד מתוך לחץ חיובי גדל בתורה, כי לחץ מתון וסביר בונה את האדם ומפירה את כוחותיו, אך הלומד בעצלתיים ללא הספק ויעדים אינו רואה ברכה בתלמודו. כמו כן יש החוששים ממבחנים, אך האמת היא שדוקא מבחן מדרבן את האדם לשגן ולחזור על תלמודו וכך נחקקים הדברים בלבו. וכבר אמר הראש"ל שליט"א ש"כולל שאין בו מבחנים דומה למושב זקנים..."

חואטו בן חוולה ז"ל ע"י עוז
רחמים בן יעקב אמנו ז"ל
לזנה נינט בת ג'מילה ג'רבי ע"ה

ראובן בן נורה אגרוזוקר ז"ל
עזרא בן טלה אליאסי ז"ל
מסעודה בת שמחה ע"ה ע"י שער

לע"ז ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאזיה בת תאגיה ע"ה
אהרן בן יהיא ז"ל ♦ רחל בת סאלחה ע"ה
צביה בת סרח ע"ה

הכבשה השחורה

"ויקוד העם וישתחוו" (יב, כז)

פירש"י "ויקוד העם- על בשורת הגאולה וביאת הארץ ובשורת הבנים שיהיו להם". וכאן הבן שואל היכן מצינו בפרשה זו בשורת בנים? ואם הכונה למה שנאמר בפסוק הקודם "והיה כי יאמרו בניכם מה העבודה הזאת לכם", וכי איזו בשורה היא, והרי זוהי שאלת הבן הרשע נכמבואר בהגדה של פסח, והאם בשורה היא לאדם שעתיד להיות לו בן רשע?

ושמעתי מהרב **נחום דיאמנט** לבאר בזה, שהנה בעלי חיים בשונה מהאדם אינם מחנכים את צאצאיהם, כי הם נולדים מחונכים ובעלי מודעות לצרכיהם וענייניהם, ורק בני האדם נולדים בלתי מחונכים. ולכאורה מדוע נגרע האדם, וכמה צער וטורח היה נחסף לו היו נולדים בניו מחונכים. אמנם סוד הדבר הוא על פי המבואר בכתבי המהר"ל, שהאדם תפקידו להתפתח ולגדול ולתקן עצמו, שלא כבהמה שאינה מתפתחת ועובדת על מידותיה. ועל כן כל דבר שמויחד לאדם ואינו קיים בבהמה סימן הוא שנועד לפתח את האדם ולגדלו. ואם ענין חינוך הבנים נתייחד רק לאדם, הרי אומר שנועד הוא בראש ובראשונה לחנך את המחנך עצמו, שאם לא יהא מתוקן ומחונך כיצד יחנך את בניו.

ואם כן, לא כמו שהעולם סבור שבגלל שילדים נולדים לא מחונכים צריך לחנכם, אלא להיפך, לפי האמת ילדי האדם היו צריכים להיוולד מחונכים בדיוק כמו בעלי החיים ואף יותר מהם, אלא שכדי שהאב יתקן את מידותיו וישפר את תכונותיו, נצטווה לחנך את בניו. ויותר משהחינוך מגדל את הבן, מגדל הוא את האב שלומד להיות סבלן ומבין וקשוב, ומתרגל להכיל כל ילד וילד לפי הליכותיו ודרכו.

והנה במשפחות רבות קיים מושג של "כבשה שחורה". יש הורים שכמה מילדיהם תואמים את חלומם ושאיוותיהם, הם נבונים וחכמים, מוכשרים נחמדים ואדיבים. ולצידם בן נוסף שאינם רוויים ממנו נחת בלשון המעטה, הוא שובב ומרדן ואינו מקבל עול, וגם הלימודים אינם הצד החזק שלו. ילד זה טובל רבות ומסומן ב"איקס". אך אם אביו יהיה אמיטי וכנה וישים לנגד עיניו את היסוד הנ"ל, יבין וידע שהוא עצמו יגדל ויהיה אדם מתוקן וטוב יותר לא על ידי הבנים המקסימיים והמוצלחים, אלא דוקא על ידי ה"כבשה השחורה". אם ידע להכיל אותו ולחנכו על פי דרכו, ולא ינסה להכתיב ולהתאים את הילד לרצונותיו האישיים אלא למה שבאמת טוב עבורו, הרי שאישיותו העצמית כאב וכאדם תתעצם ותשתפר לאין ערוך.

ולכן "בשורת הבנים" היא אמת בבן הרשע, ולא דוקא רשע במונן השלילי של הדבר, אלא בבחינת הכבשה השחורה הנ"ל. כי זו לא חכמה לחנך ילד שהוא מרדן בלאו הכי, אלא לקחת דוקא את אותו בן שאינו נחמד ומשתובב ומתמרד ולהרים ולרוימום ולגדל אותו ולהופכו לצדיק, וזוהי הבשורה הטובה ביותר ועל כך יש להודות לה, שגם בן זה יכול לבוא על תיקונו ולעשות רצון בוראו. [וראה עוד בענין זה להלן].

המשגיח קיבל מלפפון על האף באמצע התפילה...

כהמשך לדברים הנ"ל סיפר הרב דיאמנט, על אדם שהקים ישיבה אך מהרגע הראשון שרר שם בלגן, הסדר לא היה סדר והשיעור לא שיעור. הוא ניסה להחליף משגיח במשגיח אחר, וכשגם זה לא הועיל הביא את אחד מטובי המשגיחים בארץ, אך הוא קיבל מלפפון על האף באמצע התפילה... בצר לו התייאש ראש הישיבה והחליט לסוגרה. חבירו הטוב

שמע על כך התקשר אליו ואמר לו "ישיבה לא סוגרים. אני אבוא ובי"ה אעשה לך סדר בישיבה".

ואכן הוא הגיע לישיבה כמשגיח, התיישב בבית המדרש במשך שבועיים ועקב בעין בוחנת מבוקר ועד ערב אחר המתרחש שם, ולאחר שבועיים סילק חמש עשרה בחורים שהיו הגורמים העיקריים לבלגן בישיבה. ומאז חל בה מהפך והיא עלתה על דרך המלך עד שנהפכה לאחת הישיבות הטובות בעולם התורה.

בסוף השנה קיבל המשגיח מכתב מראש הישיבה עם המשכורת האחרונה, ונכנס לחדרו בגאווה רבה לקרוא את המכתב, מתוך מחשבה שהוא מלא בתהילה ושבחים על הצלחתו הכבירה. אולם מה רבה היתה תדהמתו למראה מכתב פיטורים שהיה מונח במעטפה. הוא נתמלא בכעס רב, "כיצד מעז הוא לפטר אותי ואינו מכיר לי טובה על שהצלתי את הישיבה שלו" אמר בלבו, ונכנס בזעם לחדרו של ראש הישיבה להתלונן על פיטוריו. אך ראש הישיבה הביט בו ואמר "אין לי מילים להודות לך על פעלך הרב למען הישיבה. אך הלא תבין, לאחר שזרקת את אותם חמש עשרה תלמידים, הרי שהתלמידים שנשארו אינם צריכים אותך, הם אינם צריכים משגיח כלל כי הם טובים ומחונכים בלאו הכי... המשגיח נועד בדיוק בשביל אותם חמש עשרה, להטותם לטובה וליישר מעשיהם...".

והיא היא "בשורת הבנים", שגם את אלו שאינם הולכים בתלם, ואופיים סוער ומרדן, נוכל לחנך בדרך התורה והיראה למען יהיו שתולים בבית ה'.

היצר הגדול של הבכורים

"קדש לי כל בכור פטר כל רחם בכני ישראל" (יג, ב)

רבינו הגדול מרן רבי עובדיה יוסף זצ"ל (ילקו"י שוש"מ ח"ב דרשות לפה"ב) עמד בטעם הדבר שאמרה התורה "קדש לי כל בכור", ומאידך נצטוונו "וכל בכור אדם בבניך תפדה" (פס' יג), וממה נפשך, אם הבכור קדש מדוע יפדוהו לחללו מקדושתו, אדרבה ישאר בקדושתו.

וביאר, שהנה מצינו (נדה ל, ב) שכשהתינוק יוצא לאויר העולם בא מלאך וטוטרו על פיו ומשכחו את כל התורה שלמד בבטן אמו. ולכאורה מדוע אם כן מלמדים אותו את התורה אם עתידה לשוכחה. אלא שלמעשה עיקר מה שנוקף לזכות האדם הוא מה שקנה והשיג בעמלו ויגיעתו בתורה ולא מה שקיבל במתנה מן השמים. אלא שאם לא היה לומד תורה בבטן אמו לא היה יכול ללמוד ולקלוט מאומה מפני חומריות העולם הזה, ורק על ידי שלמד בעודו עובר עשו הדברים רושם בנפשו ויכול הוא ללמוד תורה ולהבינה. ולכן מלמדו המלאך את התורה, ולאחר מכן כשיוצא משכיחים ממנו הכל כדי שיתייגע בכוחות עצמו.

ובדומה לזה יש לבכור קדושה עצומה, ומעלתו הרוחנית גדולה וכבירה יותר מאדם שאינו בכור. אלא שקדושתו זו ניתנה לו במתנה משמים ללא עמל ויגיעה מצידו, והעבודה המוטלת עליו היא להשיג את אותה קדושה בכוחותיו שלו, ולכן ציותה התורה לפדותו ולחלל קדושתו. אולם על ידי שנולד מתחילה כשהוא קדוש, עשתה בו קדושה זו רושם, עד כדי שבעמל מועט יכול הוא להשיגה שוב בנקל בכח מעשיו והשתדלותו הרוחנית.

ב. ויש להוסיף שכידוע "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", ואם מעלת הבכור גדולה יותר משאר בני אדם אף לאחר שנפדה הרי שגם יצרו ומאוייו גדולים יותר. וכן כתב הגאון רבי יהונתן אייבשיץ בתפארת יהונתן (פר' כי תצא), "הבכור קרוב לחטא יותר משאר הבנים, ולכן רוב הבכורים כרוך בהם תאות היצר הרע וכח החמדה". וכן כתב ביערות דבש (חלק ב') דרוש י"ב) "כי כל הגדול יצרו גדול, ולכן הבכור צריך שמירה כי היצר הרע ויטרא אחרא שולט בו יותר ועלול לחטוא".

שיחות חיזוק והשקפה מהרב ראובן גולן בעמדות ובאתר קול הלשון, ובטל' 03-6171001 [הקש 1-1-2-48-1-1 או 8* ואמור את שם המרצה], ובשידור חי בקול הלשון. לקבלת העלון מדי שבוע שלח הודעה ל- rg5740@gmail.com

מוסדות דרכי תורה רחובות, בתי מדרש להוראה ולרבנות וכוללי יום לאברכים מצויינים

בחסדי ה' עומדים אנו בעיצומה של בניית בית מקדש מעט שיהיה מגדל-אור של תורה תפילה וחסד בעיר רחובות ת"ו. אשרי מי שיזכה ויתקיים בו הפסוק "ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב". באים אנו בקריאה של חיבה לאחינו בית ישראל לבוא וליטול חלק בהקמת הבית, ברכישת: אולם בית המדרש, חדר לימודים, מטר בנין, לבנה ועוד. ניתן להנציח שם התורם על כל הבנין. **לפרטים 054-2637798, 08-9452903**

לע"נ יכות בת עליה ז'אנו ע"ה ♦ שמואל בן מניני ללו ז"ל ♦ הרב עובדיה בן יעקב ושמעה יעבץ ז"ל ♦ בהירה בת מזל ע"י חלפון

מאיר בן עובדיה צנעני ז"ל
יחיא בן דוד דארף ז"ל
רותי בת שמעה ע"ה ע"י רחמים יוסף

רחמים בן פרח רויצ' ז"ל
אשר בן שלמה יחיאל אבני ז"ל
לאה בת סימי ז'אנו ע"ה

מסעוד בן יוסף ומרים ז"ל ע"י אבידן
חיים בן אסתר עיאל ז"ל
יששכר בן מזל ורפאל בנגיב ז"ל